

TÜRK HALK DANSLARI GELENEĞİNDE DOĞAÇLAMA SANATI

Kerem Cenk YILMAZ*

*Doçent, Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü, kcyilmaz@sakarya.edu.tr

Received Date: 09.11.2023. Accepted Date: 24.11.2023

Copyright © 2023 Kerem Cenk Yılmaz. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Doğaçlama, birçok farklı kültürde ve dönemlerde var olan, bir performans sanatı biçimi için kullanılan bir terimdir. İnsanlar, müzik, tiyatro, dans ve diğer performans sanatlarında doğaçlama yapma yeteneğini tarih boyunca geliştirmişler ve doğaçlamanın sağladığı anlık ve hızlı düşünme, özgünlük ve özgürlük gibi anahtarları performanslarında kullanmışlardır. Alanyazında doğaçlama sanatı üzerine yazılmış birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar doğaçlamanın bir form olarak ortaya çıkışı, farklı disiplinlerdeki uygulama pratikleri, evreleri başta olmak üzere çok zengin bilgiler içermektedir. Alanyazındaki çalışmaların yalnızca küçük bir kısmında geleneksel dans ile ilişkilendirilen doğaçlama sanatı Türk Halk Oyunları disiplini de pek de üzerinde durulan bir konu olmamıştır. Yapılan çalışmalar yüzeysel bir tartışma niteliğinde kalmış, doğaçlama sanatı koreografi olgusunun bir dayanağı olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmadaki amacımız, Türk Halk Dansları geleneğinde doğaçlama sanatının konumunu açıklamaktır. Yine ilgili alanyazına atıfla, yapılan tartışmalar ile doğaçlama üretimlerin Türk Halk Dansları geleneğinin temelini oluşturduklarını gösterebilmektir.

Anahtar Kelimeler: Dans, Doğaçlama, Türk halk dansları, Koreografi

IMPROVISATION ART IN THE TRADITION OF TURKISH FOLK DANCES

Abstract

Improvisation is a term used for a performance art form that has existed in many different cultures and periods. Throughout history, people have developed the ability to improvise in music, theater, dance, and other performing arts, utilizing key elements such as quick thinking, originality, and freedom.

There are many studies in the literature about the art of improvisation. These works contain rich information about the emergence of improvisation as a form, its practices in different disciplines, and its stages. However, only a small portion of these studies touch upon the relationship between improvisation and traditional dance, particularly in the discipline of Turkish Folk Dances. These studies have remained superficial and have mostly considered improvisation as a basis for choreography.

The aim of this study is to explain the position of improvisation in the tradition of Turkish Folk Dances. By referencing the relevant literature, the discussions in this study aim to show that improvisation plays a fundamental role in the production of Turkish Folk Dances.

Keywords: Dance, Improvisation, Turkish folk dances, Coreography

Giriş

Doğaçlama bireyin kendi evreni etrafında yaptığı gezintilerde bilişsel, kültürel ve sosyal belleğinin anlık dışavurumudur. Birey doğaçlama esnasında belleğinde kodladığı ve kaydettiği bilgiyi geri çağırır ve hatırlar. Bu hatırlama biçiminde birey gündelik kodlamalardan uzaklaşarak yeni bir ifade biçimiyle performans için yeni bir arayış yeni bir çıkış peşindedir.

(Hatipoğlu, 2012: 162) doğaçlamanın, güvenli bölgeden uzaklaşma ve karşılaşacağımız şeylerle yüzleşme cesaretimiz varsa, bir anlamda kişinin kendi kendine yaptığı terapi de olabileceğini söyler.

Doğaçlama kelime kökü olarak Türkçede doğmak kökünden gelmektedir. Hazırlıksız, birdenbire, düşünmeden, anında yapılan anlamında kullanılmaktadır. Dünyada Fransızca bir kelime olan “improvisation” terimi ile Türkçede ise “doğaçlama” kelimesi ile kullanılmaktadır (Özdemir, 2022: 227).

Doğaçlamanın tarihi kültürler arasında ve sanat dalları arasında farklılık gösterir, ancak genel olarak insanların yaratıcılıklarını ifade etme ve anında tepki verme yeteneklerini keşfetme çabasıyla ilişkilidir. Yaratıcılık, bireyin çevresinden arınarak kendine özgü ve özgün olması, kendini ifade etme çabasıdır (Apaydın, 2022: 2108). Doğaçlamanın tüm sanat dalları içerisinde çıkış noktasını yaratıcılık oluşturmaktadır.

Sanatsal performanslar içerisinde doğaçlamanın kökleri Aristo'nun Poetikasına göre Dionysos şenliklerine dayanmaktadır. Doğaçlamanın görüldüğü ilk sanatsal form komedyadır. Bir gösteri biçimi olarak ‘Doğaçlamayı, Roma Dönemi Tiyatro’su Mimus Oyuncularında görürüz (Akar, 2011: 4-6). Mimus, oyuncularının genel özelliği, oyuncuların sıradan vatandaşlar olmasıdır. Halka seyir keyfi veren eğlenceli bir yapısı vardır. Türkiye’de Ortaoyunun yapısının bu forma yakın olduğu görülmektedir. Commedia dell’arte doğaçlamanın doğrudan kullanıldığı bir sanatsal formdur (Çevik, 2008: 51).

18. yüzyılın sonlarına doğru ve 19. yüzyılın başlarında, Avrupa’da doğaçlama tiyatro toplulukları ortaya çıktı. 20. yüzyılda ise Amerika’da özellikle komedi ve caz müziği sahnelerinde doğaçlama büyük bir popülerlik kazandı. İlk improvisasyon tiyatrosu gruplarından biri olan "The Compass Players," daha sonra "The Second City" olarak bilinen topluluğa evrilmiş ve bugün hala faaliyet göstermektedir. Doğaçlama müzik formları içerisinde de son derece yaygın kullanılan bir yaklaşımdır. Özellikle Jazz, Hint, Flamenko formlarında etkili bir biçimde kullanılmaktadır. Caz müziği doğaçlama alanında en popüler olan formdur. Belirli bir sıralamaya sağdık kalınmadan özgür yapısı ile doğaçlamanın dünyadaki popüler müzik formudur (Ersoy, 2019: 18).

Türk müzik kültüründe doğaçlama olgusu Geleneksel Türk Müziği alt başlıklarından biri olarak değerlendirebileceğimiz Osmanlı-Türk müziğinde “taksim”; bir diğer başlık olan Türk halk müziğinde ise “açış” olarak karşımıza çıkmaktadır (Özdemir, 2022: 228). Doğaçlama bu genel değerlendirmelerle birlikte her sanat formunda ve toplumların geleneksel sanatlarında içsel kurallar ile örülü bir yapıdır. Bu bağlamda doğaçlamanın özgünlüğü ve kuralsızlığı ya da diğer bir görüşle formun içerisindeki doğaçlamanın kuralları ilgili sanatın yapısı özelinde değerlendirilebilir (Özdemir, 2016: 1360).son yıllarda Türk halk danslarında doğaçlama olgusu tartışılmakla birlikte, bu konuya bire bir odaklanan çalışmaların sayısı azdır. Bu çalışmadaki amacımız literatürdeki bu açığı kapatmak, Türk Halk Dansları üretimlerindeki doğaçlama modellerini tespit etmeye çalışmaktır.

Dans Sanatında Doğaçlama

Dansın bir türü olan doğaçlama dans, dansçıların planlamadan, önceden belirlenmiş bir koreografi olmadan, anında ve kendiliğinden hareket etmelerine dayanır. Bu dans türü, dansçıların duygu, ritim, müzik veya çevre gibi dış etkenlere dayanarak doğaçlama yapmalarını içerir. Doğaçlama dans, dans dünyasında çeşitli disiplinlerde ve performans sanatlarında yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Hem bireysel dansçılar hem de gruplar, doğaçlama dansı, yaratıcılık ve ifade özgürlüğü açısından değerli bir araç olarak benimserler.

Dansta doğaçlama çalışmaları koreografların yeni ve farklı arayışları sonucunda ortaya çıkmış ve farklı dans ekollerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Doğaçlama ile ortaya çıkan hareketin kişiselliğine duyulan yakınlık yaratıcılığı tetiklemiş, koreografik süreçte ve dans eğitiminde bir yöntem olarak öne çıkmıştır (Demirel, 2006: 21).

Doğaçlama, koreografik üretim sürecinde, koreografinin planlı olarak elde ettiği düzene karşı muhalif bir başkaldırı ile sınırsızlaşması şeklinde yorumlanabilir. Doğaçlama ile yaşanan çevreye olay-olay örgüsü ve durumlara eleştirel bir bakış açısı kazandırılır ve muhalif taraf ile kurulan ilişki olağanın dışında eleştirel bir perspektifle sunulur (Dinçakman, 2015: 33). Doğaçlamanın bu tutumu anlık eylemine yön veren belleğinden çağırıldığı dosyalarından harekete, eyleme dönüşür.

Koreografinin evreleri ile ortaya çıkan yaratım ile doğaçlamayla ortaya çıkan yaratım süreçleri farklıdır. Koreografi planlı tekrarlama pratikleri ile otomatizm geliştirir. Doğaçlamada ise tekrar yoktur an vardır, dansçı arar bulur ve kendini gerçekleştirir (Lambert, 2015:236) Doğaçlamanın dansçılara anında yaratıcılık ve esneklik sağlaması, dansçıların bir anda karar verip dans figürleri oluşturmalarını ve bu sayede kendilerini ifade etme özgürlüğüne sahip olmalarını sağlar. Dansçı o anda kendi yaşadığı, durum, duygu ve oynama potansiyeliyle seyirci karşısında var olur. Bu dansçı için esnemedir ve dansçı performansı sonunda gevşer (Demirci, 2019: 59-60) hem dansçılar hem de izleyiciler için eğlenceli bir deneyimdir. Anlık kararlar, spontane hareketler ve beklenmedik durumlar, dans performansını daha canlı ve etkileyici bir deneyime dönüştürür.

Grup içinde yapılan doğaçlama danslar, dansçılar arasında güçlü bir iletişim ve etkileşim yaratma fırsatı sunar. Dansçılar, birbirlerinin hareketlerine anında tepki göstererek ve birbirleriyle etkileşime geçerek ortak bir hikâye veya temas oluşturabilirler. Beden devinimi genellikle müzikle senkronize edilir. Dansçılar, müziğin ritmi, melodisi ve duygusu üzerinde doğaçlama yaparak danslarını şekillendirirler. Bu, dansın enerjisini ve duygusunu artırır.

Doğaçlama Dansın Evreleri

Doğaçlama, genellikle belirli evrelerden geçen bir süreçtir. Ancak, bu evreler her zaman katı bir sıra takip etmez ve dans, müzik, tiyatro gibi farklı performans sanatlarında bu evrelerde değişiklikler olabilir. Dansta doğaçlamanın evreleri genellikle hazırlık, bağlamın belirlenmesi, girişim, inşa etme, zirve, düşüş adımlarından oluşur.

Hazırlık (Preparation): Bu evre, performans öncesinde gerçekleşir. Doğaçlama dans için hazırlık, dansçıların vücutlarını ısıtma, odaklanma egzersizleri yapma ve genel olarak dansa hazır hale gelme sürecini içerir. Ayrıca, performans için belirlenmiş olan genel tema, hikâye veya kurallar gibi temel parametreler bu aşamada belirlenebilir.

Bağlamın Belirlenmesi (Establishing Context): Doğaçlamaya başlamadan önce, performansın bağlamı belirlenmelidir. Bu, dansçıların o anki durumu, ortamı, müziği ve diğer performans unsurlarını değerlendirmelerini içerir. Bağlam, doğaçlamanın temelini oluşturur.

Girişim (Initiation): Bu evre, performansın başladığı anı ifade eder. Dansçılar, bağlamı anlayarak, belirlenen temel parametrelere göre hareket etmeye başlarlar. Bu aşamada kendiliğinden ve anında kararlar alarak danslarını şekillendirirler.

İnşa Etme (Building): Dansçılar, doğaçlama sırasında hareketlerini birbirine bağlayarak bir temel oluşturmaya başlarlar. Bu evrede, dansçılar arasındaki etkileşim ve iletişim önemlidir. Hareketler giderek karmaşık hale gelir ve performansın dinamikleri oluşur.

Zirve (Climax): Doğaçlama performansın zirvesi, enerjinin en yüksek olduğu ve hareketlerin doruk noktasına ulaştığı andır. Dansçılar, bu evrede sıklıkla izleyicileri etkilemeye ve performanslarını doruk noktasına taşımaya çalışırlar.

Düşüş (Resolution): Performansın sona erdiği evredir. Dansçılar, enerjiyi yavaşlatır ve performanslarını sonlandırır. Bu evre, performansın kapanışını ve izleyicilere bir tamamlanmışlık hissi verme anını içerir.

Bu evreler genel doğaçlama sürecini yansıtan temel adımları içerir, ancak doğaçlama türüne ve kullanılan sanat formuna bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Örneğin, müzikte doğaçlama yaparken, müzisyenlerin bir temel melodi üzerine doğaçlama eklemesi gibi farklı evreler ortaya çıkabilir.

Geleneksel Danslar ve Doğaçlama

Geleneksel danslar ve doğaçlama (emprovizasyon), dans dünyasında farklı yaklaşımları temsil eden iki önemli kavramdır. Gelenekselliğin korumacı tutumu ve doğaçlamanın üretimde kazandığı özgür ve yaratıcı alanın, iki disiplinin bir arada nasıl çalışabileceğinin tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Her iki disiplinin ortak paydaları ve farklılıkları, doğalarının gereğinin sonucudur.

Doğaçlama ve geleneksel danslar arasındaki bağ, iki ayrı görüşle kurulmaktadır. Birinci görüşe göre geleneksel danslar, doğal habitatında icracıları tarafından ait olduğu toplumun ve dans geleneğinin içerisinde doğaçlama ile buluşabilir. Bu buluşma doğaldır dansın evrimi içerinde planlı bir kurgu biçimi değildir (Aktaş, 2017: 176). Ancak bu durum dansın türüne, kültürüne ve geçmişine bağlı olarak değişir. Birçok geleneksel dans, belirli ritüelleri, törenleri veya hikâyeleri ifade etmek amacıyla ortaya çıkar ve bu dansların çoğu belirli kurallar ve kalıplar içinde gelişir. Geleneksel dansın kökeni sözlü geleneklere dayandığı için zamanla değişmesi kaçınılmazdır. Bireyler zaman diliminde, müziğin, ritmin veya mekânın etkisiyle kendiliğinden yeni hareketler ve ifadeler geliştirirler. Bu bakış açısına göre, geleneksel dansın evrimi sırasında doğaçlamanın rolü olabilir.

Bazı geleneksel dans formları, dansçıların bireysel ifadelerini eklemelerine izin veren bir derecede esneklik sunar. Bireyler belirli temel hareketleri öğrenirken, bu hareketleri kendi tarzlarına ve duygusal ifadelerine göre adapte ederler. Dansı icra edenler aynı performansı her seferinde farklı icra ederler ve doğaçlama onlar için yeniden inşada bir araç olacaktır (Eroğlu ve Yatman, 2008: 37). Bu bireyler için son derece normal bir tutumdur. İnsanın doğası ile ilişkilidir ve bu döngü tekrarlanarak her seferinde geleneksel dansın yeniden inşa sürecini oluşturacaktır.

Türk halk oyunları toplum içinde sosyal etkileşimi ifade eden danslardır. Oyunların bazı bölümlerinde veya performans sırasında bireyler arasındaki etkileşimlerde doğaçlama unsurları görülür. Bu doğaçlama genellikle belirli bir ereve içinde gerçekleşir ve belirli temel hareketlerin korunmasına dikkat edilir. Bireyler, belirli temel adımları takip ederken, belirli bir özgürlük derecesine sahip olurlar. Bu durum, dansçıların birbirlerine cevap vermeleri, enerjilerini birbirlerine uyarlamaları ve belirli hareketleri kendi yorumlarına göre adapte etmeleri anlamına gelir. Ancak, geleneksel danslar genellikle belirli bir topluluğun kültürel değerlerini ve anlamlarını yansıtarak sosyal bir bağlam işlevi gördüğünden, tamamen doğaçlamaya dayalı olma eğiliminde değildir. Geleneksel dansların birçok durumda belirli kurallara ve geleneklere tabi olmaları, bu dansların çoğu için belirli bir form ve anlamın korunmasına yardımcı olur. Yine de, geleneksel dansın evrimi sürecinde doğaçlama unsurlarının etkisi kaçınılmazdır.

Geleneksel danslar ve doğaçlama ilişkisi için kurulan bağda ikinci görüşte ise, malzemesi geleneksel danslar olan koreografik çalışmalarda doğaçlama üretimde olmalı mıdır? Bu disiplin kullanılabilir mi? soruları üzerinden yürütülmektedir. Aslında bu tartışma evreni geleneksel dansların sahnelenmesi ve koreografik boyutun evreleri tartışmaları ile paralel gider. Koreografların sürekli yeni arayışlarla sahnelemeyi zenginleştirme çabaları, seyirci üzerinde oluşturulmak istenen etki, diğer sanat dalları ile kurulan ortaklık ve anın getirdiği sanatsal akımlar, geleneksel dansların koreografik bir bakışla sergilenmesinin paradigmasını oluşturmaktadır. Özellikle 20 yüzyılda modern dans hareketi ile ortaya çıkan doğaçlama olgusu koreografi üretme sürecinde tüm dans formlarını ve koreografları yeniden şekillendirmiştir.

Türkiye’de halk oyunları sahnelemeleri, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte devletin milli kültür inşası süreci ile başlamıştır. Cumhuriyetin ilk dönemi olarak nitelendirilen 1923-1950 yılları arasında yapılan halk dansları çalışmalarının dansların yeni bir pratikle sunulması, estetik arayışlar ve dansı kurgulama biçimleri bu dönemde değişikliğe uğramıştır. Dönemin ilerleyen zamanlarda sunum biçimlerindeki dönüşümüne de etki etmiştir (Özbilgin, 2011, s.46). 1955 yılında Yapı ve Kredi Bankası tarafından “Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisinin kurulması ile yarışma olgusu yaklaşık seksen yıllık halk dansları faaliyet alanının beklide en önemli yönlendirici faaliyeti olmuştur. Halk dansları gösterilerinde düzenleme, kıstas, sahne, giysi, müzik gibi sunum bileşenlerini etkilemiştir ve alan için popüler söylem olmuştur.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin geleneksel dansların sunum pratiklerinden etkilenecek kurdukları dans toplulukları ve bu topluluklar ile sergiledikleri performansların etkileri, 1974 yılında Devlet Halk Dansları Topluluğunun kurulması ile birlikte, yeni bir düzen ve anlayışın Türk halk danslarındaki başlangıcını oluşturmuştur. Sahnelemede patenlerin etkin kullanımı, ışık, dekor, giysi ve müzik kullanımında yeni yaklaşımlar, bale disiplininin halk dansları ile birlikte oluşturduğu yeni bir sentez ve anlatım şekli, gösterilerin yörüngesini oluşturmuştur.

İlerleyen yıllarda Türk halk oyunları bölümlerinin açılması, Türk Halk Oyunları Federasyonunun kurulması, özel sektör ve profesyonel dans topluluklarının kurulması, belediyelerin üstlendiği halk oyunları faaliyetleri ve uluslararası büyük organizasyonlarda halk dansları temelli prodüksiyonların artması, koreografi ve halk oyunları ilişkisi için önemli gelişmeler olmuştur (Yılmaz ve Cantekin Elyağutu, 2022:46-48). 2000’li yıllarda, şirketler büyük prodüksiyonlarını, küreselleşen dünyada kullanılan yeni pazarlama teknikleri ile ulusal ve uluslararası arenalara taşımışlardır. Küreselleşme ve popüler kültürün yaygınlaşması ile birlikte, sanat ekonominin bir aracı haline gelmiştir. “Holdingleer prestijli halk oyunları yarışmaları finanse etmiş, büyük şirketler halk dansları gösterilerine destekleyici olmuştur (Yılmaz ve Cantekin Elyağutu, 2017, s. 343).

Türkiye’de yaşanan tüm bu gelişmelerde devletin ürettiği kültürel politikaların rolü şüphesiz büyüktür. Ancak dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkan sosyal, siyasal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin sanatsal formlar üzerindeki baskınlığı, koreografların yeni sahneleme söylemleri arayışları, insan tabiatında olan merak dürtüsü, seyirci üzerinde oluşturmak istenen retorik, geleneksel dansların koreografik çalışmaları üzerinde etkili olmuştur.

Doğaçlama disiplininin Türk Halk Oyunlarının koreografik süreçlerinde varlığının tartışılması da koreografların yeni arayışları ve disiplinler arası yaklaşıma olan merakından kaynaklanmaktadır. Bazı durumlarda, sanatçıların geleneksel dans formlarını alarak veya onlardan esinlenerek doğaçlamayı içeren özel performanslar geliştirdikleri, geleneksel ve çağdaş dans formlarını birleştirerek yeni ve yaratıcı bir yaklaşım sundukları görülmektedir. Bu tür performanslar, hem belirli bir kültüre saygı gösterirken hem de dansçılara kişisel ifade özgürlüğü tanıyan bir denge oluşturabilir.

Günümüzde geleneksel danslar koreografik sahne performanslarına ilham vermektedir. Bu tablo kimileri için kültürün canlılığı kimileri içinde kültürel ürünün yozlaştırıldığı yorumlarıyla sürer. Kültürün diğer anlamının tarım olduğu düşünülünce bu denli değişken ve üretken olması kendi metaforunu da özünde taşımaktadır (Altun, 2019: 8).

Sonuç

Hem geleneksel danslar hem de doğaçlama, dansçılar için kişisel ifade ve yaratıcılığın araç olarak kullanıldığı bir performanstır. Dansçılar, kendi duygusal ifadelerini ve yaratıcılıklarını bu süreçte ortaya koyabilirler. Doğaçlama, anlık yaratıcılığı vurgular; bu yaratıcılık, anlık kararlar ve kendiliğinden hareketler içerir. Geleneksel danslarda da, belirli figürlerin ve hareketlerin yanı sıra bireysel ifadenin önemli olduğu performanslar vardır. Hem geleneksel danslar hem de doğaçlama genellikle müzikle yakından bağlantılıdır. Dansçılar, müziğin ritmi, melodisi ve duygusal tonu üzerinden ilham alabilirler.

Geleneksel danslar genellikle belirli bir kültüre, bölgeye veya tarihsel döneme özgü belirli hareket kalıplarını ve figürlerini içerir. Belirli bir formu korumak, belirli adımları bilmek ve bu adımları diğer dansçılarla bir araya getirmek önemlidir. Doğaçlamada ise bu tür belirli kalıplar ve figürler genellikle daha az belirlidir. Geleneksel danslar, genellikle bir topluluğun kültürel mirası, geçmişi veya ritüellerini yansıtan belirli dans formlarıdır. Belirli bir anlam veya tarih içerirler. Doğaçlama ise genellikle bu tür belirli bir bağlam veya anlam taşıyabilir.

Geleneksel danslar genellikle topluluk içinde, belirli bir düzen içinde gerçekleşir ve dansçılar arasında belirli bir iletişim sistemini gerektirir. Doğaçlama, genellikle bireysel veya küçük gruplarda gerçekleşebilir ve daha serbest bir formda iletişimi vurgular.

Kaynakça

- Akar, O. (2011). Doğaçlama ve oyunculuk. *yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktaş, G. (2017). Doğaçlama ve halk danslarında zaman, mekan ve müzik bağlamında örnekler. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi Özel sayısı, 173-180.
- Altun, R.Ö. (2019). Türk Halk Oyunlarında doğaçlama ve kurgu ikilemi. *Ahenk Müzikoloji Dergisi*, 1-17.
- Apaydın, Ö. (2022). Doğaçlama ve yaratıcılığın gelişmesinde etkinlik odaklı müzik eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Çevik, K. (2008). Tiyatroda yeni eğilimler:Doğaçlama tiyatro. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*.
- Demirel, S. (2006). Başlangıcından günümüze kontak doğaçlama üzerine sosyo-kültürel hayatın etkileri. *yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul.
- Diñçakman, B. (2015). Pina Bausch Açısından Dansta Doğaçlama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 31-38.
- Eroğlu, T. ve Yatman, E. (2008). Türk Halk Oyunlarında giysi sorunu ve geleneksellik. *Halk Kültüründe Giyim-Kuşam ve Süslenme Uluslar Arası Sempozyumu* (s. 37-46). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Ersoy, O. (2019). Chick Corea'nın doğaçlama üslubu üzerine bir analiz. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 5(1), 18-25.
- Lampert, F. (2015). Doğaçlama dans yaklaşımlarından birisi: dokuz nokta tekniği. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(2), 235-242.

- Özbiçin, M. Ö. (2011). Cumhuriyet Döneminin İlk Yıllarında Geleneksel Zeybek Oyunlarının Sahnelenmesi Hakkında Halil Oğultürkle Yapılan Görüşme. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı*, 35-47.
- Özdemir, E. (2016). Performans teori, aşık fasılları ve doğaçlama. *Rast Müzikoloji Dergisi*.
- Özdemir, E. (2022). Türk Halk Müziğinde doğaçlama bir icra göstergesi olarak "açış". *Etnomüzikoloji Dergisi*(5).
- Yılmaz, K.C. ve Cantekin Elyağutu, D. (2017). Kitle İletişim Araçları Kullanımı Bağlamında Türk Halk Oyunları. *Güzel Sanatlar Eğitimi Toplum Bilimler Etkileşimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 339-347). İstanbul: İstanbul Türk Müziği Dernek ve Vakıflar Dayanışma Konseyi.
- Yılmaz, K.C. ve Cantekin Elyağutu, D. (2022). Türkiye'de Kültür Politikaları Ekseninde Türk Halk Oyunları Uygulama ve Yayma Pratikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Bilimler Akademisi Avrasya Çalışmaları Dergisi*, 46-48.